

এডিটোরিয়েল

স্বাইদগী ৰাথোক লৈবা এডমিনিষ্ট্ৰেচন
লৈব্ৰা এডুকেশ্বন দিপাৰ্টমেণ্ট

মাৰ্চ তাং ২৬ তা এডুকেশ্বন (এস) কী দাইৰেক্টৰনা থোকপা
ওৰ্ণৰ অমদা ২০১৪-১৫ গী শেনবা চহি লোইশিল্পকপগী মতাংদা এম
আই এস সেৱা পীগদবা কম্পুটাৰাইজ তৌৰবা সেলাৰি ষ্টেটমেণ্ট (সি
এস এএ) অসি মতম চানা ইশু তৌগদবনি অমসুং মদু মৰী লৈনবা দি দি ও
শিঃ অমদি প্ৰিন্সিপালশিঃ, জেই ডি ও শিঃ, দি আই শিঃ, হেদ মাষ্টৰশিনো
মথোয়গী মখাদা থবক তৌৰবা মীওইশিঃগী তঙাইফদবা চে-চাংশিঃ অদুগা
লোয়ননা চেকলিষ্ট অমা মতম শুকপি পীদনা ওসি মাৰ্চ তাং ২৭ কী নুমিদিঃ
পুঃ ৯ ফাওবগী মনুদা পীশিনগদবনি হায়ৰি। স্বাইদগী নোইক্ৰিঃবদি নুমিদিঃ
পুঃ ৯ ফাওবগী হায়ৰিবা দিপাৰ্টমেণ্টকী ওফিসি মথৌ তৌৰা হায়ৰিসিনি।
এডুকেশ্বন দিপাৰ্টমেণ্ট অসি হিল অমসুং ভেৰ্লি হায়দুনা অনিৰক থোকপাঃ
ফুল দিপাৰ্টমেণ্ট অসিগী ওইনা সেৱন অনি অসি লৈজব্ৰনসু মথোয়-
মথোয়গী মথৌ তৌৰা ওয়া ফুল ফ্ৰেজেন্ড ওইবা দিপাৰ্টমেণ্টশিঃ ওইব্ৰা
হায়ৰিসি এডুকেশ্বন দাইৰেক্টৰনা থোকপা ওৰ্ণৰ অসিদা চমলবা অমদি
অদুক লৈরে। অসিগী মখতা ওসি থোকপা ওৰ্ণৰ অমদা ওসিমক ওৰ্ণৰ
অদুক কমপ্ৰাইভি তৌগদবনি হায়ৰিসি কয়ামুক য়ায়া ইফিসিয়েণ্ট ওইগদবা
ওৰ্ণৰনো হায়ৰিসি হব তাই। মসিগী মখতা নুমিৎ খৰনিগী মতম পীদনা
দিপাৰ্টমেণ্ট অসিগী মনুদা লৈৰিবা ইমপ্ৰোইশিঃ অসিগী পীহৌদবা চহি
অমগী তলব পীগনি অমসুং মদু পীনবা হোৎনবদা মৰুওইবা
ওফিসিয়েলশিনো শোখহৌবা তায়গদি মদুগী দাইত্ৰ পুয়া মৰুওইবা থৌ
পুৰিৰশিনো পুগদবনি হায়নসু ফোংদোক্ৰিঃ। নুংওইৰিবদি স্বাইদগী ইমপ্ৰোই
মশিঃ য়ায়া দাইৰেক্টৰেটশিঃগী মনুদা এডুকেশ্বন দিপাৰ্টমেণ্ট অসি অমনি।
মথোয়না মথৌ তৌৰা নত্ৰগা তৌদবনা যুফম ওইদনা খৰিৰিবা ৰাফমদি
দিপাৰ্টমেণ্ট অসিগী দাইৰেক্টৰ ওইৰবশিনো অমুজা ফাওবা দিপাৰ্টমেণ্ট
অসিগী চাওখং-খৌৰাঃগী মতাংদা নত্ৰগা ইমপ্ৰোইশিঃগী সেকাৰিটশিঃগী
মতাংদা খনখিবা লৈতে হায়বসিমা য়ায়া চ্ৰা ৰাফম অমা ওইনা লৌদবা
য়াত্ৰে।

হোজিক ওইৰিবা দাইৰেক্টৰেটকী ফিতমদা থবকগী
পোখাথ্ৰবা মীওইশিঃ অদুগী মছ শিন্দুনা ফম কৱৰিবা ইমপ্ৰোইশিঃ অদুগী
থা খুদিগী পীফম থোকপা তলবকী চাঃ অদুকমাই ফাওবনি হায়বা খঙদনা
লৈৰি। মসিগী মখতা ফম কাথোক-কাশিন অমদি হোংদোক-হোংজিন
তৌবদা মৰী লৈনবা ওটোৱিটশিঃনো মথোয়গী ফমশিঃ অদু নিৰ্বখিজনা
হায়বদবদগী ওসি ফাওবা তলব ফন্দনা চহি অমাগী মখতা খাঙলবা
ইমপ্ৰোইশিঃ যাওৰি। মসিদা হায়নিৰিবনা কৱিগী ইমপ্ৰোই অমগী হক
অদুকমাই দাইৰেক্টৰেট অসিনা হোংনদ্রিবনো অমদি মৰী লৈনবা
মিনিষ্টৰশিনো কৱিগীদমক হিৰমসিদা মীংয়েং চঙদবনো হায়বসিনি।
হোজিক মণিপুৰ সৰকাৰগী মখাদা লৈবা ফুল অমদা মথৌ তৌগদৌবগী
মছ ৰে জোঙাৰা বিজিনেস ইনষ্ট্ৰিটুশ্বন অমদা মথৌ তৌবনা ৰিঙলৱ ইনকম
তলবা ওইগী হায়না লৌনবা মওং লাভবনি। মসিগুয়া ফিতম অসিদা
ষ্টেট এডুকেশ্বন দিপাৰ্টমেণ্টনা মথোয়গী মখাদা লৈৰিবা ইমপ্ৰোইশিঃগী
তলব অসি মাৰ্চ ফেব্ৰুৱাৰিগৈ ইয়াৰ অসিগী মনুদা অশেং-তশেংনা পীফম
থোকপা শেলফমশিঃ অদু ইমপ্ৰোইশিঃগী একাউণ্টশিঃদা চঙহবা মথৌ
তাই। চঙলিবা একাউণ্টশিঃ অদুগী মতুঃ ইয়া কনাগুয়া টেক্সেবল ওইবা
ইমপ্ৰোইশিঃগী মখতা ইনকম টেক্সশিঃ অদু লৌখংকদৌৱিবনি অমদি
মদুদা শোইবা তায়গদি নত্ৰগা সৰকাৰগী দিপাৰ্টমেণ্টনা মতম চানা তলব
থাদোকহৌদবদগী থৌদৌদা ইনকম টেক্স ওইবা তায়গদি মদুগী দাইত্ৰ মৰী
লৈনবা দিপাৰ্টমেণ্ট অমসুং সৰকাৰনা পুফম থোকই। মদুকম হায়ৰিবা
মণিপুৰ সৰকাৰগী লৈৰিবা দিপাৰ্টমেণ্টশিঃগী হেদশিনো মৰুওইনা মণিপুৰ
সেফ্টৱেৰিয়েট লৈৰিবা দিপাৰ্টমেণ্টশিঃগী মথৌ তৌৰিবা থৌবুৱেলশিঃগী
অশোইবদগী থোকপনি হায়না লৌদবা য়াৰোই। নুমিৎ খুদিগী মইহ-
মশিঃ তঙগী লাদা মথৌ তৌজৰিবনি হায়ৰিবশিঃ অসি পোলাটিকেল
ওইবা জেনেৰেশ্বন অমা ওইৰকপদৌনা লাকপসিমক কষ্ট্ৰেল তৌদবা
সৰকাৰগী পোলাসি অমদগীনি হায়বা তাই। ষ্টেট এডুকেশ্বন দিপাৰ্টমেণ্ট
অসি মণু পান্দবা স্বাইদগী ৰাথোক য়ায়া দিপাৰ্টমেণ্ট ওইব্ৰা হায়বসি
লৈজকসিনা থীজিনবা যুস্মী।

এডিটৰদা থাৰকপা চিঠি

মী য়ায়া তিয়া মফমদা বোম
পোকখায়বা

ইকায় খুজজিৰিবা এডিটৰ,
মণিপুৰ অসি চাওখংলকপগী মতুঃ ইয়া অনৌবা ৰাখল অমদি লৌশিঃ
কয়া পুথোক্ৰে হায়বসি য়ায়া চ্ৰেবা ৰাফমনি। ফংলিবা-ৰাখল লৌশিঃ
অমদি মইহ-মশিঃ অদু ফতবা থবক তৌবদা শিজিৱৰবদি কৱৰা
কাৱগদৌৱিবনো। ওয়াং থোকখিবা থৌদোক অমবু অনৌবা অঙকপা পাউ
অমা ওইনা ওসি পাউচেশিঃনা ফোংলকখি। পাউ অউ কৱিঙ নত্ৰে শৱেং
মনুদা বোম যাওৱহগী পাউনি। পাউকী মতাংদা ওংনবা লৌইট্ৰিও ওসি
অমুক মফম অমদা, হয়েংনো মফম অমদা য়ায়া তৌইনা বোম পোখায়হনবা
অমুক হৌৰকএ। হয়েংগী পাউনা কৱি হায়গদবা খঙনীবেগী লাংত্ৰুবা
অমদি পুৰিদ্দা লৈৰি। বোমদুগী মৱদা ঐথোয়না তৌবনি হায়বা ওয়া শজী
লৈবা মীওইশিঃখু থোক্ৰেবদি য়ায়া নুঙাইগনি।
বোম পোখায়হনববু ফাগীৰো? অঙাঃগী চাক্ৰোথৌবি শাববগী মতৌৰো ?
বোম পোখায়হনবনি হায়গদবা মীওইশিঃদু মীয়াম শাওনবনি হায়বা কৱি
কৱিনো পংঙাঃ ওংলক্ৰনি। তানিৎবনবা নকোং মেনবা মীগী মশিনো হেলী
হায়বসি খঙফম থোক্ৰা। মীৱতা বোম পোখায়হনগী মীয়াম অৱাৰা
পীৰিবা মথোয়দি বোমগী চেনা ফংলবা ওয়াত্ৰা। কৱিনো খঙদে হায়গদবা
ওংনগদা মওংশিঃ য়ায়া লুৱে। অশিঃবা শাবা ৰাখল যাওদবা মথোয়গী
মওংশিঃ কৱি হায়ৰগা অৱ ভাগদবনো। শল্লা হায়ৰগা হৌদোংগা পুখংখক
ওইবা মীওই কাল্পেশিঃগী থৌওংশিঃ ঐথোয় য়াদুনা অদু লৌখিঃ
হায়ৰি। কৱিগা চান্দ্ৰগাবনো খঙত্ৰবা মথোং হুত্ৰবা, ৰাখল খেনবা
মীওইশিঃনো মীয়াম প্ৰজাদা অৱাৰা কয়া পীৰি। মীয়াম পুয়া মফমদা বোম
পোখায়বা তৌবদবনা পুয়মকী য়াইফবা ওইগনি খল্লি অমসুং মৰী লৈনবা
মীওইশিঃনো অশিঃগুয়া থবক অসি মতুঃদা তৌবদবনবা খবৰগী খুখাংদা
হায়জৰি।
অদোমগী
কে বিৱেন
ইফল ৱেট

নল্পবদা মখা থংবনা মথকপু কিদ্রা হংবদু থোক্ৰে!

যু এন সী (য়ুনাইটেড নাগা কাউন্সিল)
না পনখিবা - "মণিপুৰ ষ্টেট মীয়াত্ৰ ঈঙনা চনিঃ
অনা লৈহনগে / লেহনগে হায়বা যু সী এন গী
খুতা লৈ" হায়বা ৰাৱোল অসি, মেডিয়ানা
শদোভুনা লৈবাক পুংজুই থিনখাৰে। তাৰে-
খঙদে হায়না, কলৈ (ষ্টেট) লৈজক্ৰা চেনবা
য়াগদবা নত্ৰে। মেডিয়াবু মথোং শেমগত্ৰনা,
এম এল এ লাইশোম ইবোমচা ঈবুঙেনা-কলৈ
মণিপুৰ মীয়াত্ৰ মৱতা শীঙত্ৰেপ থাবা ৰাঙাঙ
ঙাঙলিবা "যু এন সী" অসি "অনলোফুল
এক্টিভিটিজ প্ৰিভেনশ্বন এক্ট, ১৯৬৭ গী অথীবা
থমসি হায়না, বিধান সভাদা ফোঙদোকপসু
মেডিয়ানা শবাক ফকখাৰে। তাৰে-উদে-খঙদে
হায়না চেনবদি, কলৈ লৈজক্ৰা লৈজকপসিঃ
পুয়মক মেৰা লৰী ফংনিঙাই ওইয়ে খল্লি! কলৈ
লৈজক্ৰা কৱি কৱৰা থৌদাঃ লৌখংলকপগে
য়েংবা তাৰি।
যু এন সী কলৈ অসিগী লৈহাওদা
চোংবা পান্দি। চাক্ৰা কলৈ ফুৰুপ ময়ামগী
অমতা ওইৰিবা চাক্ৰাখুগী চাক্ৰা চাৱগা, ৰা
ঙাঙবা, তৌথোকপা থৌদোনা, নাগীগীদা
য়েংবা হায়বসি, ফুৰুপ কয়ানা পুয়া শেম্ৰিবা
অপুনবা শজম (ইটিপ্ৰিট) লৈজক্ৰা চংহন্দুনা
থুগাইগে, নাগীগী খুতা লৈজক্ৰা পায়গে খনবা
ৰাখল অদু, অপঙ-থৌনাদা উথোকপনি।
অয়াকপা-অকনবা উত্ৰনা কিহনবা (থমক)
মতৌ উথোকপনি। মসিমক্তি শিঃবগী থাক
নেপ্ৰি হায়না মালেম খুনাইনা লৌৱেইবদগী
মৱম ফংগদবা মাদে! নাগা নেনস, মালেম
কৱৰা মফমদা, কৱৰা মতমদগী লেশ্বু
তাৰিগে হায়বা, মালেম হৌৱক-ৱাৰী (ৱাৰ্শ্ব
ইষ্টৰি) গী লমায়দা লিখল ফন্দনা লৈৰি হায়বসি
, মালেম অখঙ-অহে থিজিল্লোই শিঃনা পীবা

ৰাৱোলনি। ভাৱত পুৱাৰী (ইন্দিয়ান ইষ্টৰি)
গী লমায়দা, ১৯৬২-৬৩ অদুৱাইদা
'নাগালেণ্ড' কৌবা ষ্টেট অমা, ভাৱতকী অৱাঃ
নোংপোকী লমদা, মণিপুৰ অমসুং অসামগী
তাইনফম পৱিঃদা, লমখে য়াত্ৰনা, ভাৱত
লৈজক্ৰা শেখিখিবা লৈখি। "নাগালেণ্ড"
হায়বনা নাগা কৌবা নেনস অমগী লৈপাক্ৰি
হায়বা তাক্ৰি। নাগা নেনস অদু নৌনা
শেমখিৰগী খুদম চাউনা পীৰি। নাগালেণ্ডগী
লমখেই হায়না য়াঃখিবা লমখে মনুদা, হায়না
নাগালেণ্ড পোক্ত্ৰিঙেগী মমাঙদা, মফমদুদা
খুন্দাৱৰা ফুৰুপ ১৫ পুঞ্জগা নাগা নেনস
শেমখিবা নাগালেণ্ড টুৱিঞ্জা, নাগালেণ্ডগী
লমখেই অটোবা, লৈফম তাকপা লৌসিটু-
লৈটিটু মনিঃ-
মশিঙ নচিঃবা
য়েংবা পীৰি।
আসামী-আও-
লে। থা। -
কে। নয়াক-ফো। ম-চাং-য়িমচু ও ৱ-
খিয়ামুঙান-কু। কিনচিঃবা ক। মুয়নিচি ১৫
খঙমক যাওৰি। ওক্ৰিঙাই ওইবা অমনা, নাগা
নত্ৰে হায়ৰিবা কুকি য়াওৰিবা অসিনি। মসি
থিজিল্লবদা, নাগালেণ্ড ওইট্ৰিঙে মতমদা লমখে
অসি কুকি খুল মচা অমা লৈৱবদগী, নাগা
নেনস শেশ্বদা কুকি লংথোক্ৰা য়াদুনা
য়াওখিবা ওইনা ফংঙি ও সিসি খুল অদু
লৈখিৱে, কুকি ক। মুয়নিচি নাগাগী মায়োভা
লৈপি। অসুয়া শেমখিবা নাগা নেনসগী ঈমুদা,
কংলৈ (ষ্টেট) মীৱেবাক (মণিপুৰ) গী
চাঙবুৱোই (ট্ৰাই) ফুৰুপ ২৯ (য়েলহৌ মীতে
ঈৰুপ / নেনস গী ঈমুগী ফুৰুপ) গী মনুদা
অমতা য়াওখিৱমদে। ওসি নাগালেণ্ড

খৱসি-নৈসি- ৩৪৯
ৱাই চিঃই ঙনবা লুৱাং

ওইনা নাগালেণ্ডদা তিঞ্জগা চাওখংলকপগী মঙ
ত্ৰিৰিষি মকু মঙ তাগনি, হেমা লৈখা তাবা
থোক্ৰনি! অশেংবনি হায়ৰিবা নাগাশিঃনা,
তাঃখুল-কবুই-মাও-মৱাম-পুদুনাই-
চিঃ-লোঙা-অনাল-মৰিঃ-পুৰুপ-পুৰুল-
লমক। ং-চৌ। থে-কে। ই ৱেং-কে। ম-
কোমৱেং-কে। ই ৱাউ-মোৱো-মোসাঃ-
তৰাউ-আইমোল-থাঙ্গাল-খৱম্ৰিঃবা, মীতে
ঈমুগী চাঙবুৱোই ফুৰুপ পুয়মকপু,
ওসিফাওবা "কাঁচা নাগা" হায়না খঙলিবসি
নাগাগী পুৰিঃদা কিশি অমা পুঞ্জি হায়বসি
খঙমিৱনা মতম খেঙমলত্ৰা খল্লি!
পুয়মক অসিদা মিয়েং তাৰিৱগা-
মতম অমদা অপোকপী পলেম ঈমাগী, মতা

(নীচংকী নিশ্বেদা)

ফবা মতমতা, চাঙবু-তত্ৰোই ফুৰুপ ৩০
না, যেক ৭ কী ঈচিল-ঈনাউ, ঈ (জিন)
অমতা ওইবগী লিংজেল মাৱবা, নুংশি-
চাৱনা লেংগোমদুনা, অৱেবা খৱং য়েংন-
শিক্ৰা চামিৱিঃই মতমদা, কনাই মখা
পোল্দ্না হায়না হুমা নিং-ত্ৰা, মিঃচং লৈনা
পাল্দ্না, ঈপা-ঈপুশিনো, ঈনা হুৱল খাদুনা
ওক্ৰা ঈৰেপাক "মীৱেবাক" (মণিপুৰ)
কমিৱিঃমতম লাক্ৰেবনি। মতাংসিদা মীৱান
মমা কোদুনা, মীৱাল চাওখংনবা,
ঈৰেপাক-ঈৰমদম মচেং-তাহনবনা
ফংগদবা অতোংবা কৱি ওইগনি? উচি
কৱজ্ৰুনা ঈয়ম মৈ চুৱগদি তাগোই ওনবা
ময়েক্ৰি। মিয়েং অসিদা য়েংলা, যু এন সী
না লাৱা থাংজিনখিবা থোঙ থাং
হন্দোকহমিঃই! কলৈ লৈজক্ৰা, সেট্ৰনা
চাপী থাৱগা, উৰু-উৰু লেনা চেনবা "টৌই
ফুট" গী মতৌদা উচুৱা পুবা লেঞ্জা মতম
ময়েক্ৰি! অশেংবনি হায়ৰিবা নাগাশিঃনা,
তৌফম থোকপা, "য়েলহৌ-মী কৱবা
বীল" মপুঙ ফাহন্দনা হাউসদা পুথোক্ৰেগা
মেজোৱিটি কমটাট পাচ নমতৌ-তৌবগী
থৌদো হন্দোকহয়গী ওক্ৰা থৌনা ফুলাকপা
মংম চৌৱে চাঙবুৱনিঙাই! ঈৰেপাক-
ঈৰেপাক কৱবা হোংনবদা, কনাদসু
কম্প্ৰোইজ তৌৱেইবদবনি লৈজকপা
মীছং মীয়ালা থাগচৰিবসি, কলৈ মীয়াম
পুয়মকগী হেনবা খঙলিবসি। মীথোইবা
অমগী তিকয়ই মাঙহনবা ওমদনবা অৱেবা
কহী পুথোকপীবা মতম চাৱত্ৰা খল্লি!

পামহৌবা মতমদা পুয়া মৈ থাখিবগী মতাংদা শেংদোকচবা

মমংগী মখা ...
অদুগী মীতে ঐথোয়গী ইঙা কুয়মদ ইঙেন
কুমাখই হায়ৰিবসি (মমমৱ সোলসটিস হায়বদি
জুৱগী তাং ২১) অসি ওইব্ৰা য়া। অমতা অসিদা
ৰাক্ৰিঃদা কুম তঙগী ৰা অমসু লৈৰি। অদু
সেপ্টেম্বৰ তাং ২২ অতমনেল ইকুইনোইক্ৰী ৱাদি
থেংনেদে। মসি নাকেছা ওইবনা ওইবমগনি।
হোজিক্ৰী মতমদদি জানুৱাৰী নত্ৰগা মাৰ্চ নত্ৰগা
এপ্ৰিলদা চহি হৌবা তাৰে। মৱম কয়া অসি
লৈবনা চহি থবানগী মতাংদা অখং-অহে কয়গা
খৱ নেনবা অম অমুক চাই। অদুৰ "মুদেন
এক্টেলোজি" স্মাইল লাইনিংদা চমদে।
মৱম অসি লৈবনা ডা. টি. বি. সিংহগী
সাইজিক্ৰি ওইনা কম্পুটাৰাইজ তৌদুনা
পুথোকপা সেমিনাৰ পুথোকপা লৌখোকচবা
হায়বদি মোৰ্ড কেলেন্দৰগী মতুঃ ইয়া খুঃ ১৭২.৯
ৰাক্ৰিঃ ২৩ নি পাৰা অসি শাগালেশ্বন জানুৱাৰী
তাং ২৭ ওইফম থোকই হায়না ইবদুদগী
লৌখোকচবনি। মসি সঙই এগ্ৰেসেক্ৰী লামাই
৭ নিখৌকাৰা জানুৱাৰী তাং ১২ দসু ফোংত্ৰে।
ঐগী অহায়া চেকেদা জানুৱাৰী তাং ১৬ হায়না
ইখিদ্ৰু প্ৰিণ্টিং মিসকেচনি।

‘পোক্ৰফম’ লামাই ৭ তা য়াওৱিবদু য়েংবিষু
মুগী জানুৱাৰী তাং ১৬ অমসুঃ ২২ ইঃ শক
১৭২৯ অসি নোমাইজিঃ অমসুঃ থাঃজ ৱে।
মতম অদুনা জানুৱাৰী তাং ২৭ ইঃ শক ১৭২৯
দি শাগালেশ্বন ওইফম থোক্ৰে হায়বা তশেনো
তাক্ৰে। মৱম অদুনা দৱিষু হোমোদেগী অপীবা
ভেবলিখু অমুজা হমা য়েংবী। শল্লা হায়বদা
ওনা কাংওনা ঈশিঃগা শাগোম য়াৱৰগা
পীখকপদা শাগোম থকলগা ঈশিঃ ওয়া
থমলমবঙম পুয়া মৈ থাখিব মতুংদা ইৰিবা
চৈ থাৰোলা
ক. স্মা। ৱ।
ন. ন. ব. দ।
লৌবা য়াবা
ম চ। ক
লৌ। ব. গ।
লোয়না চীনহাই ৱাৰিঃ, লাৱে লাথুপ
পুয়াশিঃ অমসুঃ অতৈ-অতৈ অফংবা লাইৰিক
পুয়াশিঃ লোয়না য়ায়া সাইজিক্ৰি ওইবা
মওংদা থিজিনবা অমা অমুক চাই।
মতৌ অসুয়া চৈথোৱো কুয়াবু কয়াৱক
হমা-হমা শেমলোক শেমজিন তৌদুনা নিখৌগী
ওইনা লৈগদবদু কোন্ডগী লামাই মীওইশিঃনা
শেমদোক্ৰা থমখিবনিঃবগী মতাংদা "ৰায়
অমনিং?" হায়বা চৈথোৱো কুয়াবগী
ৰাহৌদোভা এলাংবম নীলাকাত্ৰা (জেনৱেল
সকেট্টা) না ইৰি মদুদি "কুয়াবগী কপি অমা
অনিপু শিঃদোকনৱা য়াই নত্ৰগা ইতিহাসকী
মচাক ওইবা লাইৰিক কয়াসু অমুক তায়ৱা
য়াই। কোন্ডগী মপাদা লৈবা কপিঃশিঃদগী
অমুক শিঃজিন্দুনা হাপচিবনি হায়ববসু
থাজনিঃঙাই ওই।'
লোয়না "চৈঃকু" লামায় ৱোমাম চ (২)

ডাঃ মঙাংচা থৌদাম লাইব (ৱাজেন)
এসোসিয়েট প্ৰোফেসাৰ, মোদন কোলেজ

দা লাইৱেনময়ম ইকুইডেন সিংহ (তাং ১২-৬-
৬৫ ইঃ) দা ইৰিবা "মণিপুৰেশ্বৰ মহাৰাজ সাৱ
চুৱাচান্দ সিংহ কে. সি. এস. আই. সি. বি. ই গী
থৌজদগী লাইৰিক কুয়াব কৌবা লাইৰিক
অসি মীতে ময়েঙগী ৰাজনা ময়েজা ইংশোক
১৯২৫ গী অদুৱাইদগী হৌনা পণ্ডিতশিঃগী ফুৰা
হৌই। মসি মপুঃ ফানবা হোংনবদা চহি
কুয়ামথৌৱেইৰোম চাই। ইংশোক ১৯৫৬ তদি ছাপা
নীয়া য়াবগী ফিতমদা লৈৰে।" অমুক্ৰুঃ কুইগী
"ৰাহৌদোক" শ্ৰীনিখৌথোংজম খেলচন্দ্ৰ সিংহ
উৰিপোক, লমদা ১৩ নি
পাৰা তাং
২৪-০-৩-
৬৭ ইঃ) না
অসুয়া ইৰি
"মণিপুৰদা কিয়াজ মহাৰাজনা পাৰা মতমদা খুঃ
১৪৮৪ দা হিয়াং লোয়না ইহান-হালা চৈথোবা
হৌখি... চৈথোবা হৌখিবসি শক ১১০৬ তনি
হায়না ইৰা লাইৰিকসু য়াই অদুগা কুয়াব খৱদনা
শক ১৪০৭ তনি হায়না ইবসু থেংনে" অসুয়া
থেংনবা কয়া লৈ হায়বগা লোয়না চৈঃকুঃ
১৪২০ দসু নিঃখৌ ক্যাবগী মতমদা
চৈথোবাশিঃগী থেংনবা কয়া ফজনা ইৰি।
লোয়না "এক্ৰিঃকেল ইষ্টনি ওফ দা ৱিলিজঃস
ফিলোসোফি ওফ দা মীতেজ বীফেৱ দা এটেভেড
ওফ বৈশ্বনিভিজম ইন মণিপুৰ" অইবা চ।
এল. উঃগাচন্দ্ৰ সিংহ (১৯৮৭) থেসিস
সৰ্বমিঃতেং টু দা গুৱাহাতি য়ুনিভাৰ্চিটি লাইৰিক
অসিগী ৰাহৌদোভা ইৰি মদুদিঃ
"শম ওফ দেম আৱ ইন দা আৱকেক কুপ,
ৰাইল অৱৱ আৱ ৱেদৱ ইন্টু মোৰ্ডি মণিপুৰী।
মেনস মে বি মেত ইন দিস কননেঞ্জ ওফ দা
মথং মথং ...

প্ৰাইম মিনিষ্টৰ নৱেন্দ্ৰ মোদিঃ পুৰিঃগী ৰা (২২-০৩-২০১৫)

ঐগী নুশিঃজৰবা লৌমী ইচিল-ইনাওশিঃ
অমদি ইচল-ইচেশিঃ পুয়মকপু খুৰুমজৰি। ওসি
লৈবাকসিগী খুৰুংদা লৌৱিৰিবা ইচিল-ইনাও
অমদি ইচল-ইচেশিঃগী ৱাৰী শাবগী ওয়া অমা
ফংজবসি ঐগীদি লাইবক ফবনি। অদুগা
কৱিঙা ঐগী লৌমীগা ৱাৰী শাৱকপা মতাংদে
ঐগেদা খুৰুংগা ৱাৰী শাবনা, খুৰুশিঃগা ৱাৰী
শাবনা, লৌবুকী শিঃনীগা ৱাৰী শাবগুয়া
ফাওৰিবনি। অদুনা ৰাহঃছোক সোমদা য়েংলুগদি
হৌজিক ফাওবদা শামখিবা ঐগী পুৰিঃগী ৱাসি
খৱা তৌপ-তৌগা মওং অমা ওইনা ফাওৰিবনি।
ঐগী লৌমীশিঃগা ৱাৰী শাৱনবা খল্লকপা
মতাংসিদা থাঃ-থাঃপা ৰাহঃ ফংদা লৈবৰিবা
মীওইশিঃনা অসুক য়ায়া হুংহং, অসুক য়ায়া
ৰাখলোৱন, অসুক য়ায়া চিঃখিঃসি উদা ঐ ওক্ৰেই,
মসি ঐগী ৰাখলনা লাক্ৰা ফংখিবনি। নখোয়সি
কয়াদা মিঃ-নাশিঃখবনো, কয়াদা
কেশ্বিনত্ৰবনো অদুগা নখোয়গী ৱাসি কনামো
অমত্ৰা তাবীৱগদি হায়না থোৱাংলগা জাংনি।
ঐগী ইহান হালা নখোয়বু খুৰুমজৰি, নখোয়গী
চিঃখিঃসি পাৰগা নখোয়গী চেনা, নখোয়গী
খুদোং চান্দবা কয়াদু উবা ফংই। অসুক য়ায়া
অৱাৰিশিঃ থংবনবা নখোয়না অতৈ কৱি
অমুক খাংলমখিঃগদে হায়বু খঙই। নখোয়না
ঐবু ওক্ৰহল্লি, অদুবু ঐগী লৌমী মন কি
বাতসিগী, ঐগীদমক তমজনবগী তাজা অমা
ফংবনি হায়না
লৌজৈ। অদুগা
ঐগী লৌমী ইচিল-
ইনাওশিঃ অমদি ইচল-ইচেশিঃদা থাজবা
পীজনিঃবদি নখোয়না থাংখংপীৰকপা ৰাফম
খুদিঃমক, হংবীৰকপা ৰাহঃ খুদিঃমক
তোঙান-তোঙায়া মাইওদা পুখংপীৰকপা
ৰাফম খুদিঃমক, হিৱম পুয়মতা ঐগী
লৈজকসিঃ মীঃকুপ নাহম শিঃহনগনি,
পুখংনবা হোংনগনি, ঐগী খুৰুং, ঐগী
ঐথোইৰবা, ঐগী লৌমী ইচিল-ইনাওশিঃনা
অসিগুয়া ফিতমসিদা নমদুনা লৈহায়া য়াবা

নত্ৰে। ঐগি ওক্ৰিবনি লৌমী ইচিল-ইনাওশিঃনা
লৌবুকী মৰী লৈবনা ৰাফমদি ইবীৰক্ৰি অদুবু অতৈ
ৰাফম কয়ামুক হায়ববকই, খুৰুংগী লমহেন-
তুহেনবশিঃনা পীবা অৱাৰা মফিয়াশিঃনা পীবা
অৱাৰিশিঃগী মতাংদু পনবিৰকই, মহৌশা
লাইৱেইনা পীবা চৈথেংশিঃদি ফৰিবনি অদুবু
অকোয়বদা লৈৰিবা ললোন-ইতি
তৌৱিঃশিঃসিঃদীসু অৱাৰিবা
ময়োৰুবা তাৰিবনি।
কনাগুয়া অমদা খুৰুংদা
অমোংপা ফোংদোকপীৰকই, কনাগুয়া অমনি
শাশিঃ শিৱগা হন্দোকফম লেতদুনা লায়না
শক্ৰদোককপগী ৰাফম ফাওবা হায়ববকই।
হায়বদি কয়ামুক য়ায়া থৌসাবিববগে হায়বদি
অদুগা ওসিদি লৈজকসিদা ফল্লিবা মীওইশিঃনা
অকনবা পাউজেল অমা "মনকী বাট" সিঃদগী
ফংলি। অসিগুয়া ৰা মচা-মচাশিঃ য়েঃশিঃবতদা
ঐথোইৰবা, ঐগী লৌমী ইচিল-ইনাওশিঃনা
পুয়মকসি পাৰুৱগা ঐথোয়না কৱি তৌথ্ৰবগে
হায়না কৱি-কৱিগুৱদি ইকায়বা ফাওখি।
কৱিগীদমক তৌৱিবনো হায়বসিগী পাউখুম
ঐগেদা লৈতে। হোয়, নখোয়গী ৰাফমসিদা
ঐগী থংমামনুদেই শোকহল্লি। অকনবা
অমা পুৰুৱা ঐগী সোয়দনমকী হোংনগনি
অদুগা মসিগী মায়ঃন খুদিঃমক লৈজকশিঃ
মীঃকপ থোকহনগনি, লৌশিঃ তাহনগনি,
চেলহনগনি, ঐগী হোংজগনি হায়বসিগী
থাজবা পীজৰি। হৌখিবা চিঃদা নোং মৱাং
কায়না চিঃখিবগী অৱাবদি অদুম লৈব্ৰনি
হায়বা ঐ খঙু। হফ্ৰিঃ মতম চাদনা নোং
চুৱে, লেন তাৰে, মওং অমৱোমদা মহাৱষ্ট্ৰা
নঙনা ৰাজ পুয়মক, অৱাবদি মাহাৰুপ্ৰি
অদুগা মফম খুদিঃমক। লৈৰিবা লৌমী
ইচিল-ইনাওশিঃনা খুদোংচাদবসি
থেংনবিবনি। পাউ লৈজত্ৰবা অসীকপা
লৌমীশিঃগীদি ৱানা হোংনজুদা চহি চ্ৰা
অমা লেনজৰিবা পুয়মক মাঙলিবনি।
মথং মথং ...

পি আই বি ফিঃ